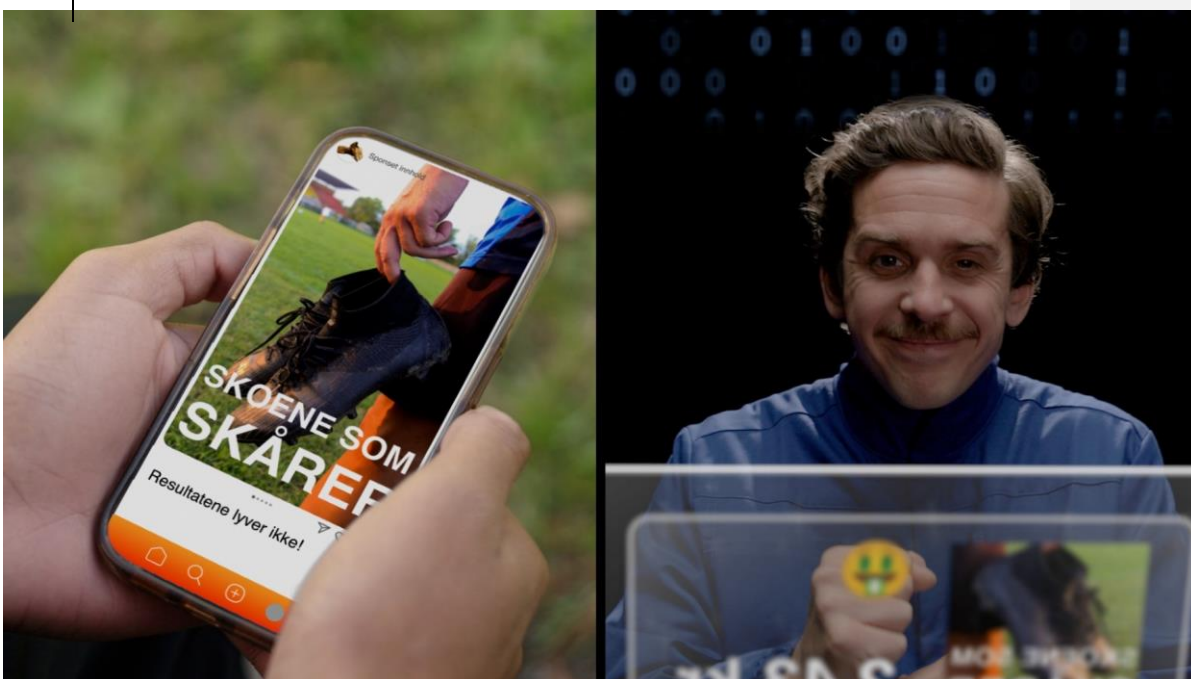

Algoritmane si makt i sosiale medium

Eit filmbasert læremiddel for 8.-10. trinn

[Kunnkapsfilm.no](https://kunnkapsfilm.no)

[Kunnkapsfilm.no/prosjekter/Algoritmens-Makt/](https://kunnkapsfilm.no/prosjekter/Algoritmens-Makt/)

Formatted: Right

Om læremiddelet

Dette læremiddelet består av fem filmar (på 8-10 minutt kvar) med tilhøyrande oppgåver. Læremiddelet vil gi elevane kunnskap om den utbreidde bruken av sosiale medium og kva for konsekvensar det kan ha for enkeltindividet og samfunnet. Læremiddelet vil bidra til at elevane får eit sunnare og meir reflektert forhold til sosiale medium.

Filmene har følgjande titlar:

- Kan sosiale medium påverke deg?
- Falske nyheiter
- Kven bestemmer kva du får sjå i «feeden» din?
- Hemmelegheiter til sals
- Trur du at du har egne meiningar?

Filmene byggjer ikkje direkte på kvarandre. De kan difor velje å bruke éin, nokre eller alle filmene, avhengig av behovet i elevgruppa. For kvar av filmene er det utvikla eit tredelt opplegg:

- 1) Felles gjennomgang før filmen (15 minutt)
- 2) Visning av film (10 minutt)
- 3) Oppgåver relatert til filmen (individuelle eller i gruppe)

Eit slikt tredelt opplegg passar til éi skuletime på 45 minutt (evt. to skuletimar, avhengig av kva oppgåver som skal svarast på). Undervisningsopplegget er tverrfagleg og kan tilpassast ulike fag, og kan gjerne brukast som temaarbeid og strekkjast over fleire økter. Sjå meir utfyllande informasjon under kvar film seinare i denne lærarrettleiinga.

For elevar med behov for særskilt tilrettelegging

Læremiddelet er hovudsakleg utvikla for elevar med behov for særskilt tilrettelegging på 8.-10. trinn, men kan òg nyttast i ordinær elevgruppe.

Alle vala i prosessen med å utvikle dette læremiddelet har difor tatt omsyn til å inkludere store delar av denne elevgruppa. Filmene har integrert synstolking for å gjere dei tilgjengelege for elevar med ulike synshemmingar. Filmene er òg teksta for høyrselshemma på begge målformer. Alle dei tilhøyrande oppgåvene har ei lett tilgjengeleg funksjon for opplest lyd på nettsida. Opplest lyd er naturleg og lesen inn av faktiske innlesarar. Oppgåvene er òg tilgjengelege som ei nedlastbar og ei redigerbar fil, slik at lærarar enkelt kan fjerne og tilpasse oppgåvene til si elevgruppe. Dei tilhøyrande oppgåvene er nivåddifferensierte, der første settet av oppgåver handlar om å finne svar direkte i filmen, medan det andre settet i større grad legg vekt på refleksjon og diskusjon. Diskusjonen vi oppmodar til i forkant av filmvisning, vil fungere inkluderande.

Film i seg sjølv har store fordelar for mange elevar fordi innhaldet blir formidla både visuelt og auditivt, og med det stimulerer fleire sansar. Kunnskapsformidling ved bruk av film kan òg vere ein fordel for elevar med lese- og skrivvanskar. Film kan òg bidra positivt for elevar med nevrologiske utviklingsforstyringar (ADHD) ved å halde på merksemda meir effektivt.

Film har og den fordel at ein kan sjå den fleire gonger, slik at elevane kan få repetert innhaldet. Ved bruk av film kan ein visualisere og konkretisere abstrakte omgrep, noko som vil gi eleven betre forståing av innhaldet. Det har vi gjort i denne filmserien.

Filmserien i dette læremiddelet har tydelege overskrifter som vil hjelpe eleven å forstå innhaldet. Informasjonen blir formidla i eit munnleg språk, og tempoet på det som blir formidla, er godt tilpassa målgruppa.

Opggåvene er nivåddifferensierte. Det første settet med oppgåver handlar om å finne svar på spørsmål om det direkte innhaldet i filmen. Det andre settet med oppgåver har fokus på refleksjon og diskusjon, og kan gjerne løysast i grupper.

Omgrepforklaringar

Til kvar film er det utarbeidd eit sett med omgrepforklaringar. Vurder om nokre av desse omgrepa bør diskuteras i forkant av visninga. I oppgåvene som høyrer til filmene, er desse omgrepa understreka, og elevane får direkte tilgang til ei omgrepforklaring ved å klikke på ordet. De finn ei fullstendig omgrepssliste under omtalen av filmene seinare i denne rettleiinga.

Filmene er fiksjonsdrivne og består hovudsakleg av to ungdomar og ein hyggeleg programleiar som reflekterer saman i dialog. Situasjonane som blir skildra i filmene, er svært gjenkjennelege for ungdomane i målgruppa, og kunnskapen blir formidla i eit munnleg språk.

Filmene nyttar smarte verkemiddel for å gjere komplisert innhald meir forståeleg. Eit døme på dette er grepet med å personifisere «algoritmar». Handlingane som algoritme-personen i filmen gjer (på innsida av mobilen), er lettare å relatere til enn det kompliserte dataprogrammet det eigentleg viser til. Når elevane får ei god forståing av korleis desse prosessane fungerer, og korleis algoritmane kan påverke oss, vil det styrkje dei i møte med sosiale medium. Dei vil lettare kunne leggje merke til når dei blir påverka, og bli meir bevisste på korleis algoritmar jobbar for å halde på merksemda deira.

Mål for undervisningsopplegget

- Å gje elevane grunnleggande kunnskap om kva algoritmar er og korleis dei fungerer.
- Å gje elevane kunnskap om kvifor sosiale medium er gratis, og at det er deira tid og merksemd som blir seld.
- Oppmode til kritisk tenking i møte med sosiale medium og falske nyheiter.
- Gje elevane kunnskap om når og korleis dei blir forsøkt påverka/manipulert på nett.
- Gje innsikt i kvifor nettvett er viktig, og gje konkrete døme på korleis dei kan handle.

Relevante kompetansemål

Læremiddelet er hovudsakleg utvikla for elevar med behov for særskilt tilrettelegging på 8.-10. trinn, men kan òg nyttast i ordinær elevgruppe.

Sosiale medium er ein viktig del av kvardagen til både yngre og eldre elevar. Dette undervisningsopplegget kan difor òg brukast for 5.-7. trinn og Vg1. Den generelle læreplanen og kompetansemåla på andre alderstrinn gir rom for dette.

Den generelle læreplanen:

Elevane skal utvikle kritisk tenking og etisk medvit, noko som både er ein føresetnad for, og ein del av, det å lære i mange ulike samanhengar. Dette bidrar til at elevane utviklar god dømmekraft.

Formatted: Font color: Accent 1

Kompetansemål henta frå 8.–10. trinn:

Formatted: Font color: Accent 1

KRLE 8.–10. trinn

- identifisere og drøfte etiske problemstillingar knytt til ulike former for kommunikasjon
- utforske andre sitt perspektiv og handtere usemje og meiningsbryting

Norsk 8.–10. trinn

- gjenkjenne og bruke språklege verkemiddel og retoriske appellformer
- bruke kjelder på ein kritisk måte, markere sitat og vise til kjelder på ein etterretteleg måte i eigne tekstar
- utforske og vurdere korleis digitale medium påverkar og endrar språk og kommunikasjon
- bruke fagspråk og argumentere sakleg i diskusjonar, samtalar, munnlege presentasjonar og skriftlege framstillingar om norskfaglege og tverrfaglege tema
- informere, fortelje, argumentere og reflektere i ulike munnlege og skriftlege sjangrar og for ulike føremål tilpassa mottakar og medium

Samfunnsfag 8.–10. trinn

- vurdere på kva måtar ulike kjelder gir informasjon om eit samfunnsfagleg tema, og reflektere over korleis algoritmar, einsretta kjelder eller mangel på kjelder kan prege forståinga vår
- utforske korleis teknologi har vore og framleis er ein endringsfaktor, og drøfte kva innverknad teknologien har hatt og har på enkeltmenneske, samfunn og natur
- utforske og reflektere over eigne digitale spor og moglegheita for å få sletta spora og verne om eigen og andre sin rett til privatliv, personvern og opphavsrett
- reflektere over korleis identitet, sjølvbilde og eigne grenser blir utvikla og utfordra i ulike fellesskap, og presentere forslag til korleis ein kan handtere påverknad og uønska hendingar
- utforske ulike plattformer for digital samhandling og reflektere over korleis digital deltaking og samhandling påverkar forma på og innhaldet i samfunnsdebatten

Døme på kompetansemål på andre trinn:

Formatted: Font color: Accent 1

Norsk 7. trinn

- orientere seg i faglege kjelder på bibliotek og digitalt, vurdere kor pålitelege kjeldene er, og vise til kjelder i egne tekstar
- reflektere etisk over korleis eleven framstiller seg sjølv og andre i digitale medium

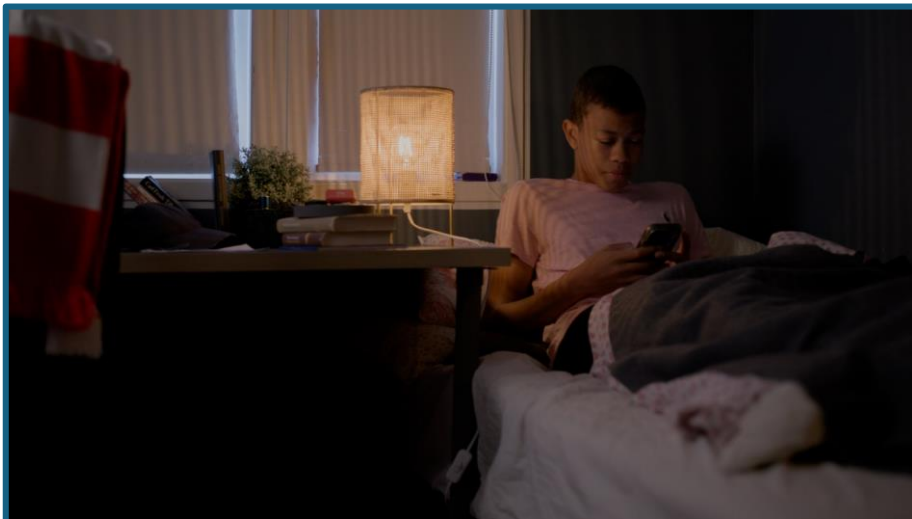
Samfunnsfag 7. trinn

- samanlikne korleis ulike kjelder kan gi ulik informasjon om same tema, og reflektere over korleis kjelder kan brukast til å påverke og fremje bestemte syn
- reflektere over korleis eigen og andre si deltaking i digital samhandling påverkar dømmekraft, sett i lys av reglar, normer og grenser

Vg1 samfunnskunnskap

- gjere greie for sosialisering og drøfte korleis identiteten og sjølvkjensla til ungdom blir påverka gjennom sosialisering
- reflektere over egne digitale spor, utforske kven som har tilgang til spora, og drøfte korleis data og personopplysningar kan bli brukte eller misbrukte

Film 1: Kan sosiale medium påverke deg?

Med denne filmen skal vi prøve å få elevane til å reflektere over eigen og andre sin åtferd på sosiale medium. Kva er det som gjer at vi blir påverka? Og kor ekte er livet på sosiale medium eigentleg?

Skildring av filmen

I filmen møter vi Dina og Jonas. Dei har ein tacokveld, men følgjer meir med på telefonane sine enn på filmen dei ser på. Dina ser at ein venn har fått fleire bursdagshelsingar enn ho. Programleiaren kjem inn og forklarar at ho no samanliknar seg med andre, noko som er heilt vanleg å gjere. I eit intervju fortel ein psykolog at dette er ei viktig utviklingsoppgåve for ungdommar når dei skal finne ut kven dei er.

Programleiaren ber Dina skrolle nedover Instagram og fortelje kva postar som dukkar opp. Eksperten forklarar korleis sjølvkjensla vår kan bli påverka i ungdomstida, og at det kan bli forsterka av å sjå andre sine perfekte liv på sosiale medium. Dina bestemmer seg for å legge ut ein post som ikkje er perfekt, og tek bilete av tacorestane deira. Ho får med ein gong ein positiv kommentar, men òg ein negativ kommentar. Dina, Jonas, programleiaren og eksperten drøftar saman korleis kommentarar kan påverke oss.

Jonas gjespar og går for å leggje seg. Når han har lagt seg, får han fleire snap-meldingar som held han vaken. Programleiaren og eksperten fortel om korleis søvnen blir påverka av sosiale medium, og kva som er viktig for å få god søvn. Jonas gir frå seg mobilen til programleiaren for å sove betre.

Før filmen

Før de ser filmen, kan det vere lurt å snakke litt med elevane om kva dei fokuserer på når dei postar bilete eller videoar på sosiale medium.

- Er det viktig at du ser bra ut i posten?
- Er det viktig at omgjevnadene ser bra ut?
- Er det viktig at det ser spennande eller kjekt ut det du held på med?
- Er det viktig å vere ærleg?
- Kvifor er det vanskeleg å vere ærleg?
- Er det viktig å få fram eit riktig bilete av det du held på med?
- Er vaksne gode førebilete når det gjeld å vere ærleg på sosiale medium?

Det viktige her er å få fram at postar på sosiale medium ofte er glansbilete, med oppstilte bilete, planlagde videoar og tekstar. Folk postar gjerne dei mest hyggelege og kjekke tinga dei held på med, men deler som oftast ikkje det motsette.

De kan òg ha ein runde med desse spørsmåla:

- Har du nokon gong følt deg einsam eller mislukka på grunn av noko andre har posta på sosiale medium?
- Om ja: Kvifor trur du det?
- Er det lett å la seg lure av bilete på sosiale medium?

Vising av film

Filmen varer i 7 minutt og 54 sekund.

I filmen møter vi Dina og Jonas. Dei har ein tacokveld, men følgjer meir med på telefonane sine enn på filmen dei ser på. Dina ser at ein venn har fått fleire bursdagshelsingar enn ho. Programleiaren kjem inn og forklarar at ho no samanliknar seg med andre, noko som er heilt vanleg å gjere. I eit intervju fortel ein psykolog at dette er ei viktig utviklingsoppgåve for ungdommar når dei skal finne ut kven dei er.

Programleiaren ber Dina skrolle nedover Instagram og fortelje kva postar som dukkar opp. Eksperten forklarar korleis sjølvkjensla vår kan bli påverka i ungdomstida, og at det kan bli forsterka av å sjå andre sine perfekte liv på sosiale medium. Dina bestemmer seg for å legge ut ein post som ikkje er perfekt, og tek bilete av tacorestane deira. Ho får med ein gong ein positiv kommentar, men òg ein negativ kommentar. Dina, Jonas, programleiaren og eksperten drøftar saman korleis kommentarar kan påverke oss.

Jonas gjespar og går for å leggje seg. Når han har lagt seg, får han fleire snap-meldingar som held han vaken. Programleiaren og eksperten fortel om korleis søvnen blir påverka av sosiale medium, og kva som er viktig for å få god søvn. Jonas gir frå seg mobilen til programleiaren for å sove betre.

{Bilete}

Etter filmen

Oppgåvene under er og tilgjengelege for eleven..

Oppgåver: Finn svaret i filmen

1. Kva skjer i filmen?
2. Kjenner du deg igjen i noko frå filmen? I så fall kva?
3. Lag ei liste: positive ting med sosiale medium, og negative ting.
4. Kva gjer Dina medan ho ser på TV?
 - a. **Scroller på Instagram**
 - b. Les ein bok
 - c. Gjer lekser
5. Kva meiner vi med ordet **sjølvkjensle**?
 - a. Hint: del ordet i to
6. Kva seier programleiaren om samanlikning på sosiale medium?
 - a. Det er som oftast positivt
 - b. **Det kan vere negativt for sjølvkjensla**
 - c. Det har ingen spesiell effekt
7. Kva bestemmer Dina seg for å gjere etter å ha høyrte på programleiaren og Silje Steinsbekk?
 - a. Slette Instagram
 - b. Deaktivere kontoen sin
 - c. **Dele eit bilete som ikkje er perfekt**
8. Kva skjer når Jonas har lagt seg?
9. Kva trur du Jonas tenkjer når han ser bileta?
10. Kvifor bør ein ikkje ta med seg mobilen når ein legg seg?

Formatted: Font color: Accent 1

Oppgåver: Utforsk vidare og reflekter

1. Kva seier forskinga om korleis sosiale medium påverkar oss? Leit på nett og lag ei liste.
2. Lag ei oppskrift på korleis du meiner eit bilete på sosiale medium bør vere.
3. Gjev oppskrifta du har laga i oppgåve 2 eit realistisk bilete, eller "pyntar" ho på verkelegheita? Forklar.
4. Tenk deg at du skal gje råd til nokre vaksne om kva reglar dei bør ha for sosiale medium for borna sine på 14 år. Bruk kunnskapen og erfaringane dine, og skriv ned nokre gode råd.

Formatted: Font color: Accent 1

Omgrepsforklaringar

Under er ei liste over omgrep som blir brukt i filmen og/eller i oppgåvene til denne filmen. I oppgåvene har desse omgrepa strek under seg, som indikerer at dei kan trykkast på. Då får eleven opp forklaring på omgrepet med ein gong. Vurder om nokre av omgrepa bør diskuteras før filmvisinga.

Sjølvkjensle: Korleis du opplever deg sjølv. God sjølvkjensle betyr å vere trygg på kven du er, uavhengig av kva andre meiner eller korleis du presterer.

Studie: Ei systematisk undersøking som forskarar gjennomfører for å finne svar på spesifikke spørsmål. Det kan samanliknast med eit stort skuleprosjekt, men på eit meir avansert nivå.

Påverke: Å ha ein effekt på noko eller nokon. Det kan vere å endre korleis nokon tenkjer, føler eller handlar. Til dømes, om du gir ein venn eit godt råd, kan du påverke vala vennen din tar.

Scrolle: Å scrolle betyr å dra fingeren opp eller ned på ein skjerm for å sjå meir innhald, som bilete, tekst eller videoar.

Utviklingsoppgåver: utfordringar eller mål som menneske møter og må handtere i løpet av livet for å vekse og utvikle seg. Til dømes kan det vere å lære å ta ansvar, utvikle vennskap, eller finne ut kva ein vil gjere i framtida.

Psykologi: Studiet av korleis menneske tenkjer, føler og oppfører seg. Det handlar om å forstå kvifor vi gjer det vi gjer, korleis vi lærer og korleis vi handterer kjensler.

Forske: Å undersøkje noko grundig for å finne ut meir om det.

Influensar: Ein person som bruker sosiale medium til å dele innhald og påverke andre menneske gjennom til dømes sine meiningar, interesser eller ved å reklamere for produkt.

Påverke: Å ha ein effekt på korleis andre tenkjer, føler eller handlar.

Fysisk sjølvbilete: Korleis du ser på kroppen din og utsjånaden din. Altså kva du tenkjer og føler om korleis du ser ut, og korleis du trur andre ser deg.

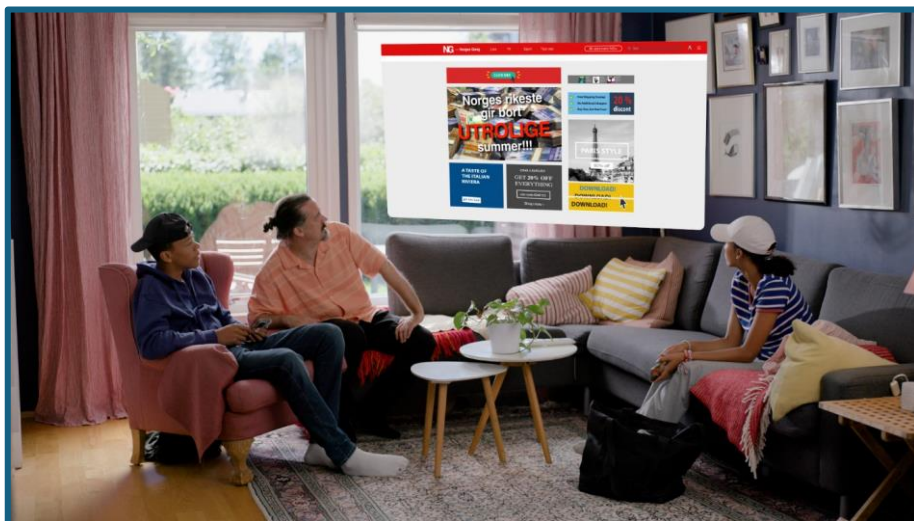
Angst: Ei kjensle av sterk uro eller frykt som kan kome utan ein tydeleg grunn.

Depresjon: Når ein føler seg trist, nedstemt eller utan energi over lengre tid (fleire veker eller månader). Det kan påverke korleis ein tenkjer, føler og oppfører seg. Nokon med depresjon kan miste interessa for ting dei tidlegare likte, ha problem med søvn, eller føle seg verdilause.

Poste: Når du eller nokon andre deler noko, som ein tekst, eit bilete eller ein video, med vener eller følgjarar på ulike sosiale medium.

Profil: Ei personleg side på sosiale medium. Den viser kven du er, med bilete, informasjon om personen, og kva du likar.

Film 2: Falske nyheiter

Denne filmen handlar om falske nyheiter. Mange trur at dette er noko som oppstod med innsetjinga av Donald Trump som president i 2016, men i røynda har falske nyheiter eksistert omtrent like lenge som vanlege nyheiter.

Faksimile: New York Herald 1874

Mange peikar på førstesida av *New York Herald* frå 1874 som det første kjende eksempelet på falske nyheiter. Det handla om at ein stor mengde ville dyr hadde rømt og sprang rundt i bygatene.

Som eit oppspark til denne filmen kan ein søkje opp denne sida og vise elevane. Journalisten som laga saka ville truleg rette merksemd mot dei farlege tilhøva i dyrehagen, og skapte difor ei falsk nyheit.

Skitdring av filmen

Dina og Jonas sit i stova saman, oppslukte i kvar sin mobiltelefon. Jonas viser Dina ein post med ei overdriven og falsk nyheit. Dei ler av at nokon kan gå på noko slikt. I eit ekspertintervju får vi høyre at det finst ulike typar falske nyheiter, og at kven som helst kan lage dei.

Programleiaren foreslår at dei skal trykke på den falske nyheita. Den leiар dei til ei falsk nyheitsside med mykje reklame, sett opp slik at nokon kan tene pengar på falske nyheiter. Eksperten trekkjer fram at også styresmakter i nokre land kan stå bak falske nyheiter for å spreie feilinformasjon eller påverke meiningane våre.

Programleiaren tek oss med bak kulissane, der algoritmane jobbar, og forklarar at falske nyheiter er laga for å vekkje sterke kjensler hos oss. Og det er nettopp det algoritmane ser etter, for dei vil halde på merksemda vår, og for å få til det spreier dei postar som vekker sterke kjensler, som falske nyheiter. Samtidig får vi sjå kvifor det er vanskeleg for algoritmane å skilje falske nyheiter frå ekte nyheiter, spesielt no med kunstig intelligens. Filmen avsluttast med at dette gjer det ekstra viktig å vere kritisk til kjelder.

Før filmen

Før filmen kan det vere nyttig å snakke litt om kva falske nyheiter er.

Kva kan elevane om dette frå før:

- Kva er falske nyheiter?
- Kjenner de til nokre døme på falske nyheiter? (Stikkord kan til dømes vere Trump, trollfabrikkar og konspirasjonsteoriar)
- Kvifor trur de falske nyheiter blir laga?
- Går det an å avsløre falske nyheiter?

Fortel historia frå *New York Herald*.

Vising av film

Filmen varer i 8 minutt og 51 sekund.

Dina og Jonas sit i stova saman, oppslukte i kvar sin mobiltelefon. Jonas viser Dina ein post med ei overdriven og falsk nyheit. Dei ler av at nokon kan gå på noko slikt. I eit ekspertintervju får vi høyre at det finst ulike typar falske nyheiter, og at kven som helst kan lage dei.

Programleiaren foreslår at dei skal trykke på den falske nyheita. Den leiар dei til ei falsk nyheitsside med mykje reklame, sett opp slik at nokon kan tene pengar på falske nyheiter. Eksperten trekkjer fram at også styresmakter i nokre land kan stå bak falske nyheiter for å spreie feilinformasjon eller påverke meiningane våre.

Programleiaren tek oss med bak kulissane, der algoritmane jobbar, og forklarar at falske nyheiter er laga for å vekke sterke kjensler hos oss. Og det er nettopp det algoritmane ser etter, for dei vil halde på merksemda vår, og for å få til det spreier dei postar som vekker sterke kjensler, som falske nyheiter. Samtidig får vi sjå kvifor det er vanskeleg for algoritmane å skilje falske nyheiter frå ekte nyheiter, spesielt no med kunstig intelligens. Filmen avsluttast med at dette gjer det ekstra viktig å vere kritisk til kjelder.

(Bilete)

Etter filmen

Oppgåvene under er tilgjengelege for eleven rett etter filmen.

▲ Oppgåver: Finn svaret i filmen

1. Kva handlar saka som Jonas viser til Dina om?
 - a. Hint: Noregs rikaste
2. Kva er kjenneteiknet på falske nyheiter?
 - a. Dei er alltid veldig tekniske
 - b. Dei er ofte overdrivne**
 - c. Dei er alltid veldig korte
3. Petter ~~Bæ~~ Brantzæg seier at det er to typar falske nyheiter. Kva for nokre var det?
4. Kven kan lage falske nyheiter ifølgje Petter ~~Bæ~~ Brantzæg?
 - a. Berre profesjonelle journalistar
 - b. Kven som helst**
 - c. Berre folk med mykje pengar
5. Kva er ein vanleg metode for å tene pengar på falske nyheiter?
 - a. Selje abonnement på falske nyheitssider
 - b. Bruke falske nyheiter for å lokke folk inn på nettsider med mykje reklame**
 - c. Be om pengar
6. Kva er typisk for falske nyheiter? Kva får folk til å tru på dei?
 - a. Hint: Kjensler
7. Kva gjer algoritmen?
 - a. Hint: Vel ut
8. Korleis kan ein «lure» algoritmane?
9. Kva kan du gjere for å finne ut om ei nyheit er falsk eller sann?

Formatted: Font color: Accent 1

▲ Oppgåver: Utforsk vidare og reflekter

1. I filmen blir det nemnt noko som heiter «Russiske trollfabrikkar som ønskjer å lage tullball». Finn ut kva det er, og kva det har med falske nyheiter å gjere.
2. I 2003 kom det ut ei nyheit om frigjeringa av den amerikanske soldaten Jessica Lynch. Finn ut meir om denne saka, og prøv å finne ut kvifor nokon valde å lage den nyheita.

Formatted: Font color: Accent 1

3. Lag overskrifta: «Korleis avsløre falske nyheiter». Let på nettet (hugs fleire kjelder) og svar på overskrifta.
4. Korleis kan du sjå om eit bilete er ekte eller laga av kunstig intelligens?
5. Finn ut kva «deepfakes» er for noko, og korleis vi kan avsløre slike.

Omgrepsforklaringar

Under er ei liste over omgrep som blir brukt i denne filmen og dei tilhøyrande oppgåvene. I oppgåvene har desse omgrepa strek under seg, som indikerer at dei kan trykkast på. Då får eleven opp forklaring på omgrepet i umiddelbar nærleik. Vurder om nokre av omgrepa bør snakkast om i forkant av filmvisinga.

Poste: Når du postar deler du noko, som til dømes ein tekst, eit bilete eller video, med vener eller følgjarar på sosiale medium.

Oppslukt: Å vere så interessert i noko at du gløymer alt anna rundt deg.

Kombinasjon: Å setje saman to eller fleire ting til éi eining. Til dømes, ein pizza er ein kombinasjon av deig, saus, ost og andre ingrediensar.

Myndigheiter: Dei som styrer og bestemmer i eit land eller område.

Organisasjon: Ei gruppe menneske som arbeider saman for å oppnå eit felles mål.

Trollfabrikk: Ein stad der folk arbeider med å lage og spreie falske nyheiter og informasjon på internett for å påverke kva folk trur og meiner.

Algoritme: Eit dataprogram som ut frå kva du ser og les på sosiale medium, vel ut kva postar du mest sannsynleg vil like best.

Sensasjonell: Noko som er veldig overraskande eller sjokkerande, og som ofte får mykje merksemd. Til dømes, ei sensasjonell nyheit kan vere ei overraskande hending som mange snakkar om.

Engasjement: Å vere veldig interessert og involvert i noko.

Kunstig intelligens: Ein teknologi som gjer at datamaskiner kan lære og utføre oppgåver som vanlegvis krev menneskeleg intelligens, som til dømes å forstå språk, skrive tekstar og lage bilete. Det er som å gi datamaskiner moglegheit til å «tenkje sjølv».

Kjeldekritisk: Å vere kjeldekritisk betyr å vere flink til å sjekke om informasjonen du finn er riktig og sann. Du spør deg sjølv: "Kan eg stole på denne kjelda?", før du trur på det du les eller høyrer.

Film 3: Kven bestemmer kva du får sjå i «feeden» din?

I denne filmen skal vi ta for oss algoritmane som bestemmer kva vi får opp i «feeden» vår på sosiale medium.

Skildring av filmen

Jonas og Dina kjem heim frå skulen. Dei snakkar om ein some-post som berre Jonas har fått opp i feeden sin, sjølv om dei begge følgjer den same personen.

Programleiaren kjem inn og tek oss med inn til algoritmane. Algoritmen jobbar med å velje ut postar han trur Dina kjem til å like. Han følgjer med på kor lenge ho ser på posten og om ho “likar” den eller kommenterer. Algoritmen sorterer postane i mapper for “likar”, “likar kanskje” og “likar ikkje”.

Dina lurer på korleis algoritmen veit kva ho likar og ikkje. Jonas og programleiaren forklarar at algoritmen følgjer med på alt ho gjer og brukar den informasjonen til å lære kva ho likar. Algoritmen gjer dette for å halde på merksemda di slik at dei kan selje reklame. Og då spreier han også inn postar som vekkjer sterke kjensler hos oss.

I intervju fortel ein ekspert at algoritmane er så gode at dei kan gi oss berre ein type informasjon, slik at vi berre ser at verda anten er raud eller blå, noko som kan øydeleggje for demokratiet. Programleiaren får Jonas og Dina til å skrolle på kvar sin telefon og spolar tida framover. Det blir fleire blå postar for Jonas og fleire raude for Dina. Når dei prøver å snakke saman, begynner dei å krangle i staden for.

Dina blir nervøs for at dette kan vere slutten på demokratiet. Programleiaren, og eksperten, forklarar korleis det er lurt å bruke andre kjelder og ikkje berre sosiale medium for å hente inn informasjon om verda rundt oss.

Før filmen

Mange elever veit kva algoritmane gjer, og nokre veit kvifor dei gjer det. Difor kan det vere lurt å ta utgangspunkt i elevane sine kunnskapar om dette og snakke om det før filmen:

- Kva gjer algoritmane på sosiale medium? (sjå omgrepsforklaringane)
- Kva er poenget med desse algoritmane? (sjå teksten under)
- Kva er positivt med algoritmane?
- Kva er negativt? (om elevane ikkje har forslag til dette, kan ein setje på filmen, men først kan det vere lurt å fortelje litt om bakgrunnen til algoritmane, at dei oppstod for å kunne hjelpe folk med å sortere):

I byrjinga var sosiale medium enkle plattformer der innhald blei vist i kronologisk rekkefølge. Etter kvart som plattformene voks, blei det nødvendig å finne måtar å vise brukarane det mest relevante innhaldet først. For å handtere den aukande mengda innhald, begynte plattformer som Facebook å bruke algoritmar. Desse algoritmane skulle analysere brukaren si åtferd, som kva dei likar, kommenterer på, og deler, for deretter å bestemme kva innhald som er mest relevant for dei. Tanken var altså god: algoritmane skulle vise deg det innhaldet som interesserer deg mest. Men dette har då vist seg å skape nokre problem, og det er dei vi skal høyre om i filmen.

Visning av Film

Filmene varer i 10 minutt og 46 sekund.

[Jonas og Dina kjem heim frå skulen. Dei snakkar om ein some-post som berre Jonas har fått opp i feeden sin, sjølv om dei begge følgjer den same personen.](#)

[Programleiaren kjem inn og tek oss med inn til algoritmane. Algoritmen jobbar med å velje ut postar han trur Dina kjem til å like. Han følgjer med på kor lenge ho ser på posten og om ho "likar" den eller kommenterer. Algoritmen sorterer postane i mapper for "likar", "likar kanskje" og "likar ikkje".](#)

[Dina lurar på korleis algoritmen veit kva ho likar og ikkje. Jonas og programleiaren forklarar at algoritmen følgjer med på alt ho gjer og brukar den informasjonen til å lære kva ho likar. Algoritmen gjer dette for å halde på merkemda di slik at dei kan selje reklame. Og då spreier han også inn postar som vekker sterke kjensler hos oss.](#)

[I intervju fortel ein ekspert at algoritmane er så gode at dei kan gi oss berre ein type informasjon, slik at vi berre ser at verda anten er raud eller blå, noko som kan øydeleggje for demokratiet. Programleiaren får Jonas og Dina til å skrolle på kvar sin telefon og spolar tida framover. Det blir fleire blå postar for Jonas og fleire rauder for Dina. Når dei prøver å snakke saman, begynner dei å krangle i staden for.](#)

[Dina blir nervøs for at dette kan vere slutten på demokratiet. Programleiaren, og eksperten, forklarar korleis det er lurt å bruke andre kjelder og ikkje berre sosiale medium for å hente inn informasjon om verda rundt oss.](#)

(bilete)

Etter filmen

Oppgaver: Finn svaret i filmen

1. Kva skjer i byrjinga av filmen?
 - a. Dina har tatt vaksine
 - b. Jonas fortel om ein post frå Theo**
 - c. Dina fortel om ein post frå Theo
2. Kvifor fekk berre Jonas opp posten frå Theo i sin feed?
 - a. Fordi Dina ikkje følgjer Theo
 - b. Fordi Jonas brukar meir tid enn Dina på sosiale medium
 - c. Fordi algoritmen valde å vise den til Jonas**
3. Kva gjer algoritmen for å halde på merksemda di?
 - a. Viser deg nyheiter og hyggelege oppdateringar
 - b. Viser deg postar som vekker sterke kjensler**
 - c. Viser deg reklame heile tida
4. Har du nokon gong opplevd noko av det same som Dina og Jonas? Fortel.
5. Kva er algoritmar, og kvifor brukar til dømes TikTok og Instagram desse?
6. Kva er problemet med desse algoritmane ifølgje Petter ~~Bae~~ Brantzæg?
 - a. Hint: Kun raude postar
7. Kva kan ein gjere for å unngå å hamne i ei «filterboble»?
 - a. Hint: Også høyre på dei blå postane
8. Kva lærer Jonas og Dina i filmen?

Formatted: Font color: Accent 1

Oppgaver: Utforsk vidare og reflekter

1. Finn ut kva ein meiner med ordet «polarisering».
2. På kva måte kan algoritmane vere med på å skape polarisering i eit samfunn?
3. Finn ut kva ordet «algoritme» egentleg betyr – passar tydinga synest du? Grunngi svaret.
4. Når ein snakkar om algoritmar på sosiale medium, er det vanleg å snakke om å «bli dratt ned i eit kaninhøl». Finn ut kva ein meiner med det, og kvar uttrykket «kaninhøl» er henta frå.

Formatted: Font color: Accent 1

Omgrepsforklaringar

Under er ei liste over omgrep som blir brukt i denne filmen og i dei tilhøyrande oppgåvene. I oppgåvene har desse omgrepa strek under seg, som indikerer at dei kan trykkast på. Då får eleven opp forklaring på omgrepet i umiddelbar nærleik. Vurder om nokre av omgrepa bør snakkast om i forkant av filmvisinga.

Scroll: Å scrolle betyr å dra fingeren opp eller ned på ein skjerm for å sjå meir innhald, som bilete, tekst eller videoar.

Poste: Når du postar deler du noko med vener eller følgjarar på sosiale medium, som til dømes ein tekst, eit bilete eller ein video.

Profil: Ei personleg side på sosiale medium som viser kven ein er, med bilete, informasjon om personen, og kva ein likar.

Feed: Ei straum av oppdateringar og innlegg frå folk og sider ein følgjer på sosiale medium.

Preferansar: Det du likar best. Til dømes kva som er din favorittmat eller kva musikk du likar å høyre mest på.

Kategoriar: Grupper som ting blir delte inn i basert på likskapar. Til dømes kan bøker delast inn i kategoriar som krim, eventyr eller romantikk.

Anbefaling: Eit forslag om noko du kanskje vil like eller synest er bra.

Eksponert: Å bli vist eller utsett for noko. Til dømes, viss du ser mykje på TV, er du eksponert for mange reklamar.

Algoritme: Eit dataprogram som ut frå kva du ser og les på sosiale medium, vel ut kva postar du mest sannsynleg vil like best.

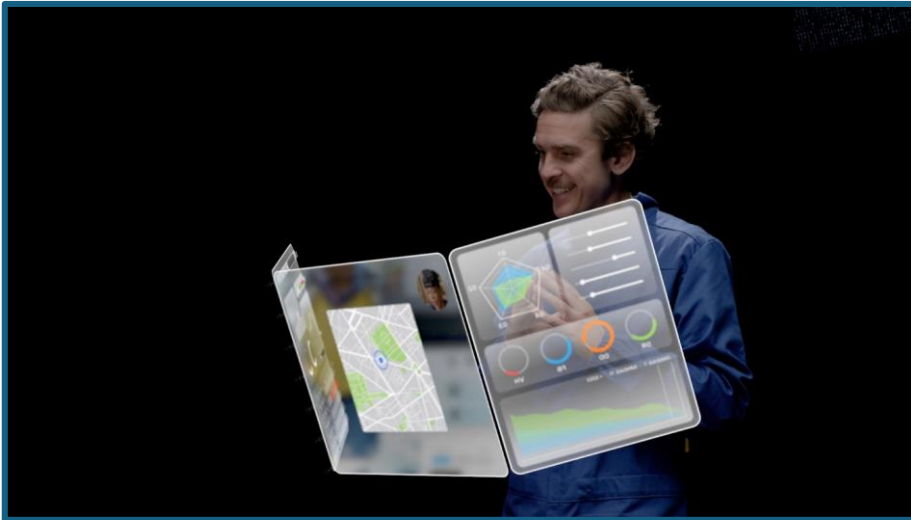
Filterboble: Noko som oppstår når algoritmar på internett tilpassar informasjonen du ser basert på dine tidlegare søk, klikk og interesser. Til dømes, viss du ofte les nyheiter frå ein bestemt politisk vinkel, vil algoritmane fortsette å vise deg meir av akkurat denne typen nyheiter, fordi dei trur du vil sjå meir av det.

Polarisering: Tyder at folk eller grupper blir meir og meir ueinige og står sterkare på sine egne meiningar, på ein slik måte at det blir vanskeleg å bli einige.

Kritisk: Å vere kritisk tyder at du ikkje berre godtek alt du høyrer eller ser, men tenkjer nøye over det og vurderer om det er riktig.

Film 4: Hemmelegheiter til sals

Formatted: Heading 1

Formatted: Heading 1, Space Before: 0 pt, After: 0 pt

Denne filmen handlar om kva spor vi etterlet oss på internett. Kor bevisste er elevane på kva det inneber å gi appar tilgang til kontaktane sine og lokasjonsdata? Kva veit appane om oss, og kva er lurt å tenkje på når ein manøvrerer på nett og brukar appar?

Dette er nok noko ein kan kjenne seg igjen i uansett alder. Det kan vere lurt å bruke seg sjølv som utgangspunkt ved oppstart. Kva «evolusjon» har du sjølv gått gjennom i forhold til å godkjenne tilganger i appar og alle cookies på nettsider.

Skildring av filmen

Dina og Jonas tar følge heim frå skulen. Dina har lasta ned ein ny app, DuoDuo, som ho vil at Jonas skal prøve. Når Jonas lastar ned appen må han gi frå seg persondata og velje om han skal dele kontaktar og posisjonen sin. Programleiaren kjem inn og leier oss inn i den digitale verda for å sjå kva algoritmane gjer med all denne informasjonen.

I intervju fortel ein ekspert at det er vanskeleg å ikkje bli spora på internett og at appar følgjer med på kva du gjer. Jonas meiner det ikkje betyr noko at dei veit kvar han er og held fram med å bruke appen. Programleiaren viser oss kva som skjer inne i den digitale verda når algoritmane brukar informasjonen til å vite så mykje som dei kan om deg.

Eksperten fortel at all denne informasjonen blir selt mellom sider, at det er eit stort nettverk av aktørar som følgjer med på kva vi gjer. Sosiale medium brukar så denne informasjonen til å velje ut postar og innhald som held på merksemda vår slik at dei kan tene pengar på å selje reklame.

Samstundes ser algoritmen at Jonas og Dina er på veg til fotballbana og at dei er rett ved eit kjøpesenter. Den informasjonen brukar han til å vise reklame til Jonas.

Programleiaren oppsummerer med å ramse opp kva anna denne informasjonen kan bli brukt til av ulike aktørar, som arbeidsgjevarar, politiske parti eller autoritære statar. Jonas vel å bruke DuoDuo, men deler ikkje posisjonen sin.

Før filmen

Før filmen kan du stille elevane nokre spørsmål til diskusjon:

- Når du lastar ned ein ny app, pleier du å gi den tilgang til alle opplysningar om deg?
- Kvifor, kvifor ikkje?
- Gjer det noko om du tillèt ein app å få tilgang til til dømes bileta dine og kontaktane dine?

Forslag til svar: Om ein seier ja til alle tilgangar kan appane:

- Sjå og bruke bilete: Appen kan sjå alle bileta dine og bruke dei til funksjonar som å lage album, redigere bilete eller dele dei.
- Lagre bilete: Nokre appar kan lagre bilete på sine serverar, noko som kan vere nyttig for sikkerheitskopiering, men det kan også innebere personvernrisikoar.
- Sjå kontaktar: Appen kan sjå alle kontaktane dine, inkludert namn, telefonnummer og e-postadresser.
- Synkronisere kontaktar: Nokre appar kan synkronisere kontaktane dine med sine egne tenester, for å finne vener eller kollegaer som også brukar appen.
- Sende meldingar: Nokre appar kan sende meldingar til kontaktane dine, anten via SMS eller e-post, ofte for å invitere dei til å bruke appen.

Visning av film

Filmen varer i 9 minutt og 36 sekund.

Dina og Jonas tar følgje heim frå skulen. Dina har lasta ned ein ny app, DuoDuo, som ho vil at Jonas skal prøve. Når Jonas lastar ned appen må han gi frå seg persondata og velje om han skal dele kontaktar og posisjonen sin. Programleiaren kjem inn og leier oss inn i den digitale verda for å sjå kva algoritmane gjer med all denne informasjonen.

I intervju fortel ein ekspert at det er vanskeleg å ikkje bli spora på internett og at appar følgjer med på kva du gjer. Jonas meiner det ikkje betyr noko at dei veit kvar han er og held fram med å bruke appen. Programleiaren viser oss kva som skjer inne i den digitale verda når algoritmane brukar informasjonen til å vite så mykje som dei kan om deg.

Eksperten fortel at all denne informasjonen blir selt mellom sider, at det er eit stort nettverk av aktørar som følgjer med på kva vi gjer. Sosiale medium brukar så denne informasjonen til å velje ut postar og innhald som held på merksemda vår slik at dei kan tene pengar på å selje reklame. Samstundes ser algoritmen at Jonas og Dina er på veg til fotballbana og at dei er rett ved eit kjøpesenter. Den informasjonen brukar han til å vise reklame til Jonas.

Programleiaren oppsummerer med å ramse opp kva anna denne informasjonen kan bli brukt til av ulike aktørar, som arbeidsgjevarar, politiske parti eller autoritære statar. Jonas vel å bruke DuoDuo, men deler ikkje posisjonen sin.

(bilete)

Etter filmen

Oppgåver: Finn svaret i filmen

1. Kvifor lastar Jonas ned DuoDuo?
2. Kva spør programleiaren Jonas om når han lastar ned appen?
 - a. Om han har lese bruksvilkåra
 - b. Om appen verkeleg treng all informasjonen**
 - c. Om han har nok lagringsplass
3. Kvifor ber appen om å få tilgang til Jonas sine kontaktar?
4. Kjenner du deg igjen i denne situasjonen? Kva gjer du når du lastar ned ein app?
5. Kva meiner ein med ordet «persondata»?
5.a. Hint: namn, alder og ...
6. Kva seier Petter ~~Bæ~~ Brantzæg om korleis data blir samla inn om deg?
 - a. Du får beskjed om all informasjon som blir samla inn om deg
 - b. Data blir samla inn både bevisst og ubevisst**
 - c. Algoritmane samlar berre inn data som er nødvendig for å kunne bruke spelet best mogleg
7. Kva følgjer DuoDuo med på at Jonas gjer, og kvifor følgjer den med?
8. Kva er bra med at algoritmane følgjer med på kva du gjer?
9. Kva er negativt med at algoritmane følgjer med på kva du gjer?
10. Kva lærer Jonas og Dina i filmen?

Formatted: Font color: Accent 1

Formatted

Oppgåver: Utforsk vidare og reflekter

1. Det finst ulike typar algoritmar. Finn ut meir og forklar kva desse gjer: sorteringsalgoritmar, søkealgoritmar og anbefalingsalgoritmar.
2. På kva måte opplever du at mobilen «veit mykje om deg»?

Formatted: Font color: Accent 1

Omgrepsforklaringar

Under er ei liste over omgrep som blir brukt i denne filmen og/eller i oppgåvene. I oppgåvene har desse omgrepa strek under seg, som indikerer at dei kan trykkast på. Då får eleven opp forklaring på omgrepet i umiddelbar nærleik. Vurder om nokre av omgrepa bør snakkast om i forkant av filmvisinga.

Lokasjonsdata: Informasjon om kor du er. Når ein app samlar inn lokasjonsdata, veit den kor du er, til dømes om du er heime, på skulen, eller ein annan stad.

Persondata: Informasjon om deg, som til dømes namn, alder, adresse, og kva du likar.

Algoritmar: Eit dataprogram som ut frå kva du ser og les på sosiale medium, vel ut kva postar du mest sannsynleg vil like best.

Målretta reklame: Annonsar som er spesialtilpassa deg basert på informasjon om kva du likar, kvar du er, og kva du søker etter på nettet. Det tyder at nokon har samla inn data om deg for å vise deg desse annonsane.

Arbeidsgjevar: Ein person eller eit selskap som tilset folk til å arbeide for seg, og betaler dei for det.

Myndigheitene: Dei som styrer og bestemmer i eit land eller område.

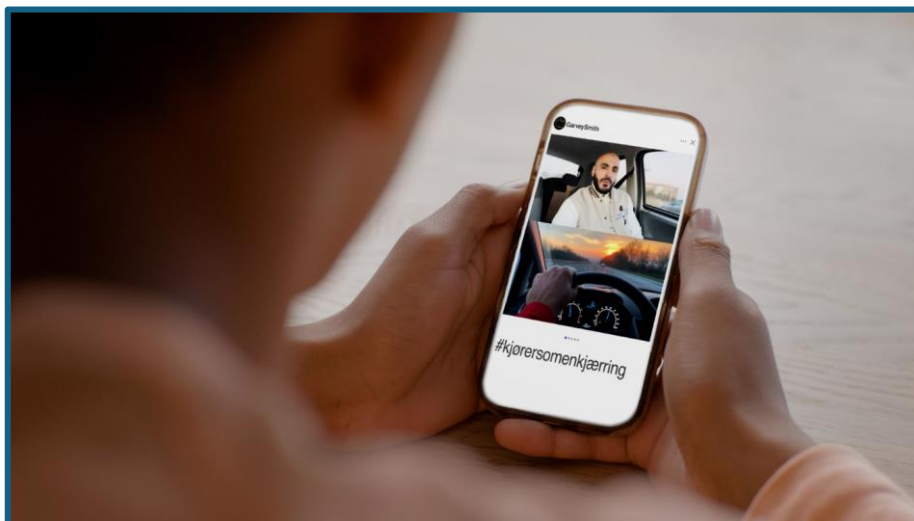
Selskap: Ei bedrift som til dømes kan lage produkt eller tilby tenester.

Totaltær stat: Eit land der myndigheitene har full kontroll over alt som skjer. Vanlege menneske har ingen rett til å velje kven som skal styre, og staten bestemmer kva folk kan seie, gjere og til og med kva dei kan meine.

|

Film 5: Trur du at du har egne meiningar?

Formatted: Heading 1

Formatted: Heading 1, Space Before: 0 pt, After: 0 pt

Denne filmen handlar om korleis algoritmane på sosiale medium kan påverke meiningane dine.

Skildring av filmen

Dina lagar seg ei nugatti-skive og set seg ved bordet der Jonas allereie sit og ser på videoar på mobilen. Videoen viser kule bilar, men også kvinnefiendtlige utsegn. Programleiaren kjem inn og stiller spørsmål om korleis Jonas fann den videoen. Jonas fekk den anbefalt av algoritmen etter han begynte å sjå på racingvideoar. Programleiaren tek oss med inn i den digitale verda og viser korleis algoritmen jobbar med å sortere postar i kategoriane "likar", "likar kanskje" og "likar ikkje". Dette gjer han for å finne ut kva han skal vise Jonas for å halde på merksemda hans.

Algoritmen anbefalar ein bilvideo med ein undertone av kvinnehat, som Jonas ser lenge på. Det er ein siger for algoritmen. Jonas sjølv ignorerer innhaldet, det er berre bilane han er der for. Programleiaren legg fram at det er gjerne slik ekstreme haldningar blir spreidde. Det startar som ein spøk, men blir meir og meir alvor etter kvart som algoritmen gir Jonas meir av slikt innhald.

Dina får opp ein post i treningsgruppa si der nokon påstår at kneippbrød er veldig dårleg å ete kvelden før trening. Dina et samstundes ei kneippskive, som ho prøver å prakke på Jonas utan hell. I intervju fortel ein ekspert om korleis grupper på sosiale medium kan vere ein god ting for å finne samhald, men også ein dårleg ting då nokon kan forsterke negativ åtferd, som i grupper om eteforstyrning. Programleiaren trekkjer fram at det er viktig å vere kritisk til innhald som blir delt, for det er ikkje sikkert det stemmer.

Ein av videoane Jonas ser på stel fokus igjen. Dina ber han slutte å sjå på videoar med dårlege meiningar/haldningar. Programleiaren guidar han til korleis Jonas kan trene opp algoritmen til å gi han andre videoar. Filmen konkluderer med at det er viktig å også oppsøke kanalar og innhald som er forskjellig frå det algoritmane serverer deg.

Før filmen

Ofte ser ein at ekstreme meiningar og haldningar kan framførast i ei anna innpakning. Slik som i denne filmen der Jonas vil sjå filmar med raske bilar, der han også får servert kvinnehat i same pakke. Mange av elevane kjenner kanskje til Andrew Tate, som er ein britisk-amerikansk influensar. Han er kjent for videoar der han viser sin ekstravagante livsstil, samstundes som han forfektar ekstreme, kvinnefiendtlige haldningar. Om det er nokon i klassen som kjenner til han, så kan det vere eit godt utgangspunkt å starte med før ein ser filmen (kven er han, kvifor er han så omstridt osv.)

Vidare kan det vere lurt å snakke saman om kva det er som formar våre meiningar og haldningar.

- Kven påverkar deg mest?
 - Venner, foreldre, influensarar, førebilete, lærarar, trenarar osv.
- Kven lyttar du til når du skal gjere deg opp ei meining om ei sak?
- Har du nokon gong endra meining om ein person du har sett opp til?
- Kven kan du stole 100 % på?

Formatted: Normal, Space Before: Auto, After: Auto, Outline numbered + Level: 1 + Numbering Style: Bullet + Aligned at: 0.25" + Tab after: 0.5" + Indent at: 0.5"

Formatted: Font:

Visning av film

Filmen varer i 9 min 55 sek.

Dina lagar seg ei nugatti-skive og set seg ved bordet der Jonas allereie sit og ser på videoar på mobilen. Videoen viser kule bilar, men også kvinnefiendtlige utsegn. Programleiaren kjem inn og stiller spørsmål om korleis Jonas fann den videoen. Jonas fekk den anbefalt av algoritmen etter han begynte å sjå på racingvideoar. Programleiaren tek oss med inn i den digitale verda og viser korleis algoritmen jobbar med å sortere postar i kategoriane "likar", "likar kanskje" og "likar ikkje". Dette gjer han for å finne ut kva han skal vise Jonas for å halde på merksemda hans.

Algoritmen anbefalar ein bilvideo med ein undertone av kvinnehat, som Jonas ser lenge på. Det er ein siger for algoritmen. Jonas sjølv ignorerer innhaldet, det er berre bilane han er der for. Programleiaren legg fram at det er gjerne slik ekstreme haldningar blir spreidde. Det startar som ein spøk, men blir meir og meir alvor etter kvart som algoritmen gjer Jonas meir av slikt innhald.

Dina får opp ein post i treningsgruppa si der nokon påstår at kneippbrød er veldig dårleg å ete kvelden før trening. Dina et samstundes ei kneippskive, som ho prøver å prakke på Jonas utan hell. I intervju fortel ein ekspert om korleis grupper på sosiale medium kan vere ein god ting for å finne samhald, men også ein dårleg ting då nokon kan forsterke negativ åtfærd, som i grupper om eteforstyrning. Programleiaren trekkjer fram at det er viktig å vere kritisk til innhald som blir delt, for det er ikkje sikkert det stemmer.

Ein av videoane Jonas ser på stel fokus igjen. Dina ber han slutte å sjå på videoar med dårlege meiningar/haldningar. Programleiaren guidar han til korleis Jonas kan trene opp algoritmen til å gi han andre videoar. Filmen konkluderer med at det er viktig å også oppsøke kanalar og innhald som er forskjellig frå det algoritmane serverer deg.

(bilete)

Etter filmen

Oppgåver: Finn svaret i filmen

1. Kva skjer i denne filmen?
 2. Kva er problemet med at Jonas ser på desse bil-videoane, ifølgje Dina?
 - a. Hint: Ikkje berre bil, men også ...
 3. På kva måte «jobbar» algoritmane for å gi Jonas dei videoane han er interessert i?
 4. Kva kan problemet vere med måten algoritmane «jobbar» på?
 5. Kva gjer Jonas for å prøve å unngå å få videoar som inneheld kvinnehat?
 6. Har du opplevd noko liknande? Fortel.
 7. Kvifor trur du Dina reagerer på videoane Jonas får anbefalt, men ikkje på dei ho får anbefalt?
 - a. Hint: Grupper med same meiningar.
- ~~9-8.~~ Kvifor er det viktig å vere kritisk til det du får anbefalt på sosiale medium?
 - a. Hint: Algoritmane er ikkje alltid så smarte.
- ~~10-9.~~ Kva lærer Jonas og Dina i filmen?

Formatted: Font color: Accent 1

Formatted

Oppgaver: Utforsk vidare og reflekter

Formatted: Font color: Accent 1

1. Korleis kan du gjere deg opp ei meining om ei sak på beste mogleg måte? Lag ei oppskrift som du kallar: Slik gjer du deg opp ei meining på ein god måte.
2. Fortel ei historie om nokon som «ramla ned i kaninhølet» på sosiale medium. Kva skjedde, kvifor skjedde det, og korleis klarte personen å kome seg opp av «hølet»?

Omgrepsforklaringar

Under er ei liste over omgrep som blir brukt i denne filmen og i dei tilhøyrande oppgåvene. I oppgåvene har desse omgrepa strek under seg, som indikerer at dei kan trykkast på. Då får eleven opp forklaring på omgrepet i umiddelbar nærleik. Vurder om nokre av omgrepa bør snakkast om i forkant av filmvisinga.

Kvardagslege meiningar: Tankar og meiningar folk har om vanlege ting i livet, som til dømes kva dei likar å ete, kva filmar dei synest er bra, eller korleis dei føler om skule og vener.

Ekstreme meiningar: Tankar og meiningar som ofte er veldig forskjellige frå det dei fleste andre meiner. Menneske med ekstreme meiningar har ofte eit behov for å fortelje om desse, og kome i kontakt med andre som har slike meiningar, til dømes på internett.

Algoritmar: Eit dataprogram som ut frå kva du ser og les på sosiale medium, vel ut kva postar du mest sannsynleg vil like best.

Feed: Ei straum av oppdateringar og innlegg frå folk og sider ein følgjer på sosiale medium.

Politisk retning: Ei måte å tenkje på om korleis eit samfunn bør styrast. Det handlar om idear og meiningar om kva som er viktig for samfunnet, som økonomi, helse, utdanning og rettferd.

Konspirasjonsteoriar: Idear om at ting som går gale i verda skuldast at mektige grupper, og nokre få menneske står bak for å skaffe seg egne fordelar. Det er ofte ingen bevis for at det er sant, og teoriene er ofte ulogiske.

Manipulert: At nokon prøver å få deg til å gjere noko, eller tru på noko, ved å lure eller påverke deg på ein uærleg måte.

Kaninhøl: Ei referanse til boka Alice i Eventyrland, der hovudpersonen fall gjennom eit hål i bakken inn i ein absurd alternativ verkelegheit. I dag blir det først og fremst brukt om å bli hjernevaska på internett.

Eteforstyrning: Ein alvorleg, helseskadeleg tilstand der ein person har eit usunt forhold til mat og eting.

Kritisk: Å vere kritisk tyder at du ikkje berre godtek alt du høyrer eller ser, men tenkjer nøye over det og vurderer om det er riktig.

